

تحلیل عاملی تأییدی و همسانی درونی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در

دانشجویان

۱. علی خدایی، ۲. امید شکری*

۱. دکتری روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، ۲. استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی

(تاریخ وصول: ۹۷/۰۶/۰۵ - تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۱۲)

Confirmatory Factor Analysis and Internal Consistency of the Civic Moral Disengagement Scale-Farsi version among University Students Author's Name Considering the Same Items Mentioned Above in Persian Section

1. Ali Khodaei, 2. Omid Shokri*

1. Ph.D of Psychology, Payame Noor University, 2. Assistant Professor of Psychology Group, Shahid Beheshti University

(Received: Aug. 27, 2018 - Accepted: Mar. 3, 2019)

Abstract

Introduction: The present study was conducted with the aim of evaluating the Civic Moral Disengagement Scale (CMDS, 2009) among a group of Iranian students. **Method:** In this correlational study, 364 students (192 male and 172 female) were selected from the undergraduate students of Shahid Beheshti University using available sampling method who responded to the Civic Moral Disengagement Scale-Farsi Version. To determine the internal validity and internal consistency of the scale, the confirmatory factor analysis and cronbach alpha formula were used respectively. **Results:** The results of confirmatory factor analysis based AMOS software showed that multi-factor structure of Civic Moral Disengagement Scale-Farsi Version consisted of moral justification, euphemistic language, advantageous comparison, displacement of responsibility, diffusion of responsibility, distorting consequences, attribution of blame and dehumanization had good fit with data. Internal consistency for the moral justification, euphemistic language, advantageous comparison, displacement of responsibility, diffusion of responsibility, distorting consequences, attribution of blame and dehumanization was 0/88, 0/82 and 0/79 respectively. **Conclusion:** In sum, these findings provide evidence for the validity and reliability of the Civic Moral Disengagement Scale-Farsi Version as an instrument to measure the "Civic Moral Disengagement" among Iranian university students.

Keywords: Factorial validity, confirmatory factor analysis, Civic Moral Disengagement Scale-Farsi Version (ESCQ-FV), internal consistency.

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف آزمون روایی عاملی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی (CMDS: کاپرارا و همکاران، ۲۰۰۹) در بین گروهی از دانشجویان ایرانی انجام شد. **روش:** در مطالعه همبستگی حاضر، از جامعه دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه شهید بهشتی، ۳۶۴ دانشجو (۱۹۲ پسر و ۱۷۲ دختر) با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی پاسخ دادند. به منظور تعیین روایی عاملی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی از روش‌های آماری تحلیل عاملی تأییدی و به منظور بررسی همسانی درونی آن از ضرایب آلفای کرونباخ استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج تحلیل عاملی تأییدی بر پایه نرم‌افزار AMOS نشان داد که در نمونه دانشجویان ایرانی ساختار چندبعدی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی شامل توجیه اخلاقی، زبان مبتنی بر حسن تعبیر، مقایسه سودمند، جایجایی مسئولیت، انتشار مسئولیت، تحریف پیامدها، اسناد سرزش و شخصیت‌زدایی با داده‌ها برازش مطلوبی داشت. مقادیر ضرایب همسانی درونی پرسشنامه کفایت و مهارت‌های هیجانی برای مؤلفه‌های توجیه اخلاقی، زبان مبتنی بر حسن تعبیر، مقایسه سودمند، جایجایی مسئولیت، انتشار مسئولیت، تحریف پیامدها، اسناد سرزش و شخصیت‌زدایی به ترتیب برابر با ۰/۸۵، ۰/۸۲ و ۰/۷۹ به دست آمد. **نتیجه‌گیری:** در مجموع، نتایج مطالعه حاضر نشان داد که CMDS برای سنجش سازه چندبعدی «عدم تعهد به اخلاق مدنی» در دانشجویان ایرانی ابزاری روا و پایا است.

واژگان کلیدی: روایی عاملی، تحلیل عاملی تأییدی، مقیاس عدم کفایت به اخلاق مدنی، همسانی درونی.

مقدمه

می‌اندیشند، هدف‌های موافق با استانداردهای فردی خویش را جستجو می‌کنند، اعمالی را انجام می‌دهند که احساس رضایت و خودارزشمندی کنند و از انجام اعمالی که به خودتردیدی در آن‌ها منجر شود صرف‌نظر می‌کنند (بندورا، ۱۹۸۶، ۱۹۹۱، ۲۰۰۲؛ وانگ و همکاران، ۲۰۱۸). افراد در حالی اصول رفتار مدنی مطلوب را نقض می‌کنند که خویشتن را به رعایت ضوابط اخلاقی متعهد می‌دانند اما با تخطی از این اصول نه تنها احساس گناه نمی‌کنند، بلکه برای جبران خسارت متعاقب عدول از اخلاق‌گزیزی نیز خویشتن را به‌هیچ‌وجه به زحمت نمی‌اندازند.

در واقع، خودتصدیق‌گری‌های^{۱۲} متعاقب تخطی از اصول اخلاقی، محصول چاره‌جویی از طریق پناه بردن به سازوکارهای عدم تعهد اخلاقی است که بر اساس نظام خودنظم‌بخشی^{۱۳} در چهار سطح از یکدیگر تفکیک می‌شوند (بندورا، ۲۰۰۲).

سازوکارهای عملگر در سطح رفتار^{۱۴} اگر سبب شوند که آن‌ها، رفتار سزاور سرزنش خود را از طریق تأکید بر اهداف اخلاقی و اجتماعی به طرق مختلف، اخلاقی توصیف کنند، بیانگر توجیه اخلاقی^{۱۵} است، اگر افراد اعمال خود را با برچسب‌نی‌های مبتنی بر حُسن تعبیر همراه کنند، بر برچسب‌زنی مبتنی بر حُسن تعبیر^{۱۶} اشاره می‌کند و در نهایت، اگر افراد رفتار خود را با رفتارهای وقیحانه دیگران مقایسه

تعداد زیادی از محققان تأکید کرده‌اند که در جوامع مدرن، فضایل مدنی^۱ رو به افول نهاده است (پوتدام^۲، ۲۰۰۰؛ اسچیوفیلی و شاه^۳، ۲۰۰۰؛ ناروائز و لپسلی^۴، ۲۰۰۹)، بنابراین، تلاش برای فهم سازوکارهای تبیین‌کننده انتخاب رفتارهای غیراخلاقی در بافت‌های اجتماعی مختلف فزونی یافته است (دیترت، تریونو و یوتزر^۵، ۲۰۰۸؛ ساگانی و کارولی^۶، ۲۰۱۳؛ وانگ^۷ و همکاران، ۲۰۱۷). در این خصوص، نظریه شناختی اجتماعی بندورا از یک سوی، در فراهم‌آوری نظامی مفهومی جهت سنجش ساختارها و فرایندهای که از طریق آن‌ها عاملیت اخلاقی در تصریح وظایف و مسئولیت‌های مدنی مؤثرند و از دیگر سوی، در جهت‌دهی برای توسعه مداخلاتی با هدف تشویق رفتارهای مطلوب اجتماعی، منشأ اثر واقع می‌شوند (بندورا^۸، ۱۹۸۶؛ کاپرارا و کارونی^۹، ۲۰۰۰). خودتاملی^{۱۰} و خودواکنش‌دهی^{۱۱} به مثابه دو مؤلفه تصریح‌کننده عاملیت آدمی سبب می‌شوند که افراد با تأثیرپذیری از تجارب پیشین خویشتن، نقش فعال‌تری برای انتخاب گزینه‌های چندگانه فراروی خویشتن داشته باشند. بر این اساس، افراد بر پیامدهای متعاقب انتخاب‌گری‌های خویشتن

1. Civic virtues
2. Putnam
3. Scheufele & Shah
4. Narvaez & Lapsley
5. Detert, Treviño & Sweitzer
6. Sagone & Caroli
7. Wang
8. Bandura
9. Caprara & Cervone
10. Self-reflection
11. Self-reactivity

12. Self-sanctions
13. Self-regulatory system
14. Mechanisms operating at the behavior locus
15. Moral justification
16. Euphemistic labeling

غیراخلاقی خود چاره‌جویی کنند (کارولی و ساگانی^۹، ۲۰۱۴).

چنین سازوکارهایی سبب می‌شوند که افراد بدون احساس هر گونه فشاری و بدون احساس نیاز به تغییر استانداردهای اخلاقی مغفول واقع شده به بدرفتاری خود ادامه دهند. مرور شواهد تجربی مختلف نشان می‌دهد که متعارف‌ترین علل توجیه کننده عدم تعهد اخلاقی در بین افراد با تأکید بر نقش تفسیری سازکارهای پیش گفته مشخص می‌شوند (بیکر، دیترت و تریوینو^{۱۰}، ۲۰۰۶؛ بندورا، کاپرارا و زسلنای^{۱۱}، ۲۰۰۰؛ پلتون^{۱۲} و همکاران، ۲۰۰۴). در ابتدا، بندورا و همکاران (۱۹۹۶) بر اثر غیربازدارنده^{۱۳} سازوکارهای عدم تعهد اخلاقی بر رفتار آسیب‌رسان تأکید کردند و بر این اساس، مقیاس عدم تعهد اخلاقی را با هدف سنجش این سازوکارها برای تبیین پدیدایی رفتارهای پرخاشگرانه افراد توسعه دادند (پلتون و همکاران، ۲۰۰۴). سپس، محققان دیگر موضوع عدم تعهد اخلاقی را با تأکید بر رفتارهای غیرمتعارف دیگری مانند سرپیچی از هنجارهای اجتماعی و سازمانی^{۱۴} (دیترت، تریوینو و سویتزر، ۲۰۰۸)، تخلف شرکت‌های بزرگ و فساد سازمانی^{۱۵} (بندورا، کاپرارا و زسولنای، ۲۰۰۰)،

کنند، سازوکار خودتصدیق‌گر، مقایسه سودمند^۱ نامیده می‌شود. سازوکارهای عملگر در سطح عاملیت^۲ سبب می‌شوند که افراد با هدف ایجاد مانع و یا تضعیف رابطه بین فرد و پیامدهای انتخاب‌های رفتاری وی، خاستگاه رفتارهای خود را به فشار اجتماعی و یا اقتدار مشروع و قانونی منتسب کنند که جابجایی مسئولیت^۳ نامیده می‌شود و یا فرد از طریق تأکید بر انتشار مسئولیت در قبال رفتار انجام شده، از سازوکار پخش مسئولیت^۴ برای مراقبت از خویش در برابر پیامدهای خودتخریب‌گر انتخاب‌های رفتاری استفاده می‌کند. سازوکارهای عملگر در سطح پیامد^۵ به افراد اجازه می‌دهند که از طریق تحریف تحریف پیامدهای مترتب بر رفتارهای قابل سرزش آن‌ها، افراد را در برابر اثرات زیانبار انتخاب‌های رفتاری‌شان ایمن نگاه دارند. در نهایت، سازوکارهای مبتنی بر دریافت کننده^۶ به افراد اجازه می‌دهند که با کناره‌گیری از احساسات همدلانه با قربانیان از طریق مسئول دانستن آن‌ها برای اعمالشان و سزاوار دانستن آن‌ها برای آسیب و تنبیه (اسناد سرزنش)^۷ و یا شخصیت‌زدایی^۸ از افراد، برای آسیب‌های متعاقب رفتارهای

9. Caroli & Sagone
10. Baker, Detert & Treviño
11. Bandura, Caprara & Zsolnai
12. Pelton
13. Disinhibitory effect
14. Social or organizational norms
15. Transgression and organizational corruption

1. Advantageous comparison
2. Mechanisms operating at the agency locus
3. Displacement of responsibility
4. Diffusion of responsibility
5. Mechanisms operating at the outcome locus
6. Mechanisms at the recipient locus
7. Attribution of blame
8. Dehumanization

علی خدایی و همکار: تحلیل عاملی تأییدی و همسانی درونی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در دانشجویان

در مطالعه کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) که با هدف توسعه و آزمون مشخصه‌های روان‌سنجی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی انجام شد در بخش نخست، نتایج تحلیل مدل اندازه‌گیری مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی به کمک روش‌های تحلیل عاملی تأییدی و تحلیل مؤلفه‌های اصلی نشان داد که ساختار عاملی این ابزار از چند بُعد توجیه اخلاقی، زبان مبتنی بر حُسن تعبیر، مقایسه سودمند، جابجایی مسئولیت، انتشار مسئولیت، تحریف پیامدها، اسناد سرزش و شخصیت‌زدایی تشکیل شده است. علاوه بر این، نتایج مطالعه کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) نیز شواهدی در دفاع از روایی همگرا و واگرایی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در نمونه نوجوانان فراهم کرد. همچنین، در مطالعه کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) ضریب همسانی درونی نسخه ۲۳ ماده‌ای مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی برای کل نمونه ۰/۹۴ به دست آمد. علاوه بر این، ضرایب همبستگی هر گویه به نمره کل آزمون نیز بین ۰/۳۷ تا ۰/۶۰ به دست آمد. به طور کلی، با توجه به نقش تعیین کننده سازه عدم تعهد به اخلاق مدنی در پیش‌بینی اشکال چندگانه بدکارکردی‌های مدنی و رفتارهای بزهکارانه مانند ویرانگری^۶، سوء مصرف مواد^۷، تخلفات مالی و کاری^۸، اختلاس (دستبرد)^۹ و سرقت^{۱۰} پیامدهای مترتب بر این انتخاب‌های رفتاری و همچنین، فقدان دسترسی به نسخه فارسی مقیاس سنجش عدم تعهد

هک کردن کامپیوتر^۱ (راگرس^۲، ۲۰۰۳؛ یانگ، ژانگ و پریباتاک^۳، ۲۰۰۷) مطالعه کردند.

محققان به منظور مطالعه سازوکارهای عدم تعهد اخلاقی در بافت‌های مختلف، روش‌ها و ابزارهای اندازه‌گیری متفاوتی با هدف فهم ویژگی‌های خاص رفتارهای غیراخلاقی استفاده کرده‌اند. اگر چه سازوکارهای مشابه در قلمروهای مختلف از کارکردهای خودمراقبت‌گری برخوردارند، اما بیانگری‌های آن‌ها ممکن است متفاوت باشد. بنابراین، کاپرارا^۴ و همکاران، (۲۰۰۹) بر چگونگی کارکردهای خودمراقبت‌گر سازوکارهای عدم تعهد اخلاقی در قلمرو وظایف مدنی تأکید کردند. در نهایت، کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) مقیاس جدیدی را با هدف سنجش عدم تعهد به اخلاق مدنی توسعه دادند. بر حسب منطق نظری زیربنایی ابزار منتخب، ساختار عاملی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی هشت عامل مکنون توجیه اخلاقی، زبان مبتنی بر حُسن تعبیر، مقایسه سودمند، جابجایی مسئولیت، انتشار مسئولیت، تحریف پیامدها، اسناد سرزش و شخصیت‌زدایی را شامل شد. علاوه بر این، عدم تعهد به اخلاق مدنی با ارزش‌های مبتنی بر تقدم علائق و رفاه فردی خود رابطه مثبت و با تقدم ارزش‌های مبتنی بر علائق و رفاه دیگران رابطه منفی داشت (کاپرارا و کاپانا^۵، ۲۰۰۵؛ کاپرارا و همکاران، ۲۰۰۹).

6. Vandalism
7. Substance abuse
8. Business and financial transgression
9. Embezzlement
10. Thefts

1. Computer hacking
2. Rogers
3. Young, Zhang & Prybutok
4. Caprara
5. Caprara & Capanna

می‌شوند، بین حداقل ۵ تا حداکثر ۲۰ مشارکت کننده به ازای هر ماده آزمون باید انتخاب شوند. در مطالعه حاضر، بر اساس منطق پیشنهادی کلاین (۲۰۰۵) از قاعده ۱۲ به ۱ استفاده شد. تعداد ۲۲ مشارکت کننده به دلیل عدم پاسخگویی به حداقل پنج درصد کل سوالات از تحلیل حذف شدند.

ابزارهای مورد استفاده در پژوهش: مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی (CMDS)؛ کاپرارا و همکاران، (۲۰۰۹).

کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹). کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) نسخه اصلی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی بر اساس مقیاس عدم تعهد اخلاقی بندورا و همکاران (۱۹۹۶) توسعه دادند. مدل نظری زیربنایی مقیاس عدم تعهد به اخلاقی مدنی بر حسب منطق بنیادین عدم تعلق اخلاقی (بندورا و همکاران، ۱۹۹۶) بر هشت سازوکار خودمراقبت‌گر شامل توجیه اخلاقی، زبان مبتنی بر حُسن تعبیر، مقایسه سودمند، جابجایی مسئولیت، انتشار مسئولیت، تحریف پیامدها، اسناد سرزش و شخصیت‌زدایی مبتنی است. مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی شامل ۳۲ ماده است که مشارکت کنندگان به هر ماده بر روی یک طیف پنج درجه‌ای از کاملاً موافق (۱) تا کاملاً مخالف (۵) پاسخ می‌دهند. بر اساس نتایج مطالعه کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی شامل هشت سازوکار خودمراقبت‌گر توجیه اخلاقی (با سؤالات ۱۸، ۲۲، ۲۴ و ۲۹)، زبان مبتنی بر حُسن تعبیر (با سؤالات ۱۲، ۱۴، ۱۷ و ۳۲)، مقایسه سودمند (با سؤالات ۴، ۲۱، ۲۳ و ۲۷)، جابجایی مسئولیت (با سؤالات ۱، ۵، ۲۰ و ۲۶)، انتشار مسئولیت (با سؤالات ۶، ۱۳، ۱۶ و ۳۰)، تحریف پیامدها (با

به اخلاق مدنی، ضرورت توسعه نسخه فارسی مقیاس سنجش عدم تعهد به اخلاق مدنی بیش از پیش احساس می‌شود. بنابراین، مطالعه حاضر با هدف آزمون روایی عاملی نسخه فارسی مقیاس سنجش عدم تعهد به اخلاق مدنی در بین گروهی از دانشجویان انجام شد.

روش

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه شهید بهشتی در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۶-۹۷ بودند. در این مطالعه، گروه نمونه شامل ۳۶۲ دانشجوی مقطع کارشناسی دانشگاه شهید بهشتی (۱۹۲ پسر و ۱۷۲ دختر) بودند که با روش نمونه‌برداری در دسترس انتخاب شدند. میانگین کلی سن دانشجویان [۲۲/۳۴ (SD=۲/۸۶)، دامنه = ۱۹-۳۰]، میانگین سنی دانشجویان پسر ۲۱/۳۹ (SD=۱/۵۲)، دامنه = ۱۹-۲۵) و میانگین سنی دانشجویان دختر ۲۲/۳۰ (SD=۳/۳۴)، دامنه = ۱۸-۲۴] بود. در مطالعه حاضر، از بین مشارکت کنندگان تعداد ۲۰۸ نفر از بین دانشجویان رشته‌های علوم انسانی (برابر با ۵۷/۱ درصد)، تعداد ۷۱ نفر از بین دانشجویان علوم پایه (۱۹/۵ درصد) و در نهایت، تعداد ۷۱ نفر دیگر از بین دانشجویان رشته‌های فنی و مهندسی (برابر با ۱۹/۵ درصد) انتخاب شدند (جدول ۱). طبق دیدگاه کلاین^۱ (۲۰۰۵) در مطالعاتی که با هدف تحلیل ساختار عاملی ابزارهای سنجش انجام

1. Kline

علی‌خدایی و همکار: تحلیل عاملی تأییدی و همسانی درونی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در دانشجویان

برای نمونه دانشجویان ایرانی به زبان فارسی ترجمه شد. برای این منظور، با هدف حفظ هم‌ارزی زبانی و مفهومی، نسخه فارسی به کمک یک فرد دوزبانه دیگر به انگلیسی برگردانده شدند (مارسلا و لئونگ^۲، ۱۹۹۵). در ادامه، دو مترجم درباره تفاوت موجود بین نسخه‌های انگلیسی بحث کردند و از طریق «فرایند مرور مکرر»^۳ این تفاوت‌ها به حداقل ممکن کاهش یافت. بر این اساس، مترادف معنایی نسخه ترجمه شده با نسخه اصلی به دقت بررسی شد.

در این مطالعه، تحلیل داده‌ها بر پایه نظریه کلاسیک تست^۴ انجام شد. ابقاء یا حذف مواد نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی به اتکای مشخصه‌های آماری تحلیل عاملی صورت گرفت. در این مطالعه برای استفاده از تحلیل عاملی تأییدی از روش بیشینه درست‌نمایی^۵ برای برآورد مدل، و همسو با پیشنهاد میرز، گامست و گارینو^۶ (۲۰۰۶) به منظور ارائه یک ارزیابی جامع از برازش الگو از شاخص مجذور خی^۲ (χ^2)، شاخص مجذور خی بر درجه آزادی (χ^2/df)، شاخص برازش مقایسه‌ای^۷ (CFI)، شاخص نیکویی برازش^۸ (GFI)، شاخص نیکویی برازش انطباقی^۹ (AGFI) و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب^{۱۰} (RMSEA) استفاده شد.

سؤالات ۷، ۹، ۱۱ و ۲۵، اسناد سرزش (با سؤالات ۳، ۱۰، ۱۵ و ۱۹) و شخصیت‌زدایی (با سؤالات ۲، ۸، ۲۸ و ۳۱) است. در مطالعه کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) که با هدف توسعه و آزمون مشخصه‌های روان‌سنجی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی انجام شد در بخش نخست، نتایج تحلیل مدل اندازه‌گیری مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی به کمک روش‌های تحلیل عاملی تأییدی و تحلیل مؤلفه‌های اصلی نشان داد که ساختار عاملی این ابزار از چند بُعد توجیه اخلاقی، زبان مبتنی بر حسن تعبیر، مقایسه سودمند، جابجایی مسئولیت، انتشار مسئولیت، تحریف پیامدها، اسناد سرزش و شخصیت‌زدایی تشکیل شده است. علاوه بر این، نتایج مطالعه کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) نیز شواهدی در دفاع از روایی همگرا و واگرایی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در نمونه نوجوانان فراهم کرد. همچنین، در مطالعه کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) ضریب همسانی درونی نسخه ۲۳ ماده‌ای مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی برای کل نمونه ۰/۹۴ به دست آمد. علاوه بر این، ضرایب همبستگی هر گویه به نمره کل آزمون نیز بین ۰/۳۷ تا ۰/۶۰ به دست آمد. در مطالعه حاضر، ضریب همسانی درونی نمره کلی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی ۰/۹۰ به دست آمد.

در این مطالعه، به منظور آماده‌سازی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی، از روش ترجمه مجدد^۱ استفاده شد. بنابراین، به منظور استفاده از مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی، نسخه انگلیسی آن

2. Marsella & Leong
3. Iterative review process
4. Classic Test Theory (CTT)
5. Maximum likelihood
6. Meyers, Gamst & Guarino
7. Comparative Fit Index (CFI)
8. Goodness of Fit Index (GFI)
9. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
10. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

1. Back translation

دوفصلنامه علمی - پژوهشی شناخت اجتماعی، سال هشتم، شماره اول (پیاپی ۱۵)، بهار و تابستان ۱۳۹۸

همسو با نتایج مطالعات کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) در این مطالعه نیز الگوی اندازه-گیری چندبُعدی به عنوان الگوی مفروض ارجح انتخاب و آزمون شد. جدول ۲ اندازه‌های توصیفی میانگین و انحراف استاندارد و آماره‌های چولگی و کشیدگی ماده‌های نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی را نشان می‌دهد.

یافته‌ها

جدول ۱. فراوانی دانشجویان بر اساس جنس و رشته تحصیلی

علوم انسانی	علوم پایه	فنی و مهندسی	
۱۱۸	۱۹	۲۲	دختر
۹۰	۵۲	۳۰	پسر

جدول ۲. اندازه‌های توصیفی میانگین و انحراف استاندارد گویه‌های CMDS

عبارات	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
۱. هنگامی که در سطح شهر، خدمات مناسبی برای دفع زباله وجود ندارد، شهروندانی که زباله خود را در خیابان می‌ریزند نباید احساس گناه کنند.	۲/۱۲	۱/۲۳	۰/۹۵	-۰/۲۰
۲. برخی از افراد آنقدر بدبخت و بیچاره هستند که شایسته هر نوع بدرفتاری می‌باشند.	۱/۷۲	۰/۸۹	۱/۴۶	۱/۲۸
۳. عدم رسیدگی به آن دسته از اشتباهات مالی که به نفع ماست، خیلی مهم نمی‌باشد زیرا مسئولیت رسیدگی به این اشتباهات به فرد یا نهاد دیگری محول شده است.	۲/۱۲	۰/۹۲	۰/۴۸	-۰/۴۱
۴. شناسایی افرادی که روی دیوار نقاشی می‌کنند خیلی مهم نیست زیرا دیگران اعمال بزهکارانه (خرابکارانه) خیلی جدی‌تری انجام می‌دهند.	۲/۶۲	۱/۱۷	۰/۳۹	-۰/۸۳
۵. وقتی ترافیک روان است نباید رانندگانی که برای جلوگیری از راه‌بندان، با سرعت غیرمجاز رانندگی می‌کنند جریمه شوند.	۲/۰۳	۰/۹۹	۰/۸۹	۰/۲۸
۶. وقتی که غالب افراد جامعه در تخریب محیط زیست نقش	۱/۴۵	۰/۷۳	۱/۱۹	۰/۲۶

علی‌خدایی و همکار: تحلیل عاملی تأییدی و همسانی درونی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در دانشجویان

				دارند دلیلی ندارد که فردی بخواهد برای این موضوع نگران باشد.
-۰/۸۶	۰/۴۵	۱/۲۵	۲/۵۰	۷. وقتی پول زیادی از بیت‌المال هدر داده می‌شود، نباید عدم پرداخت مالیات نکوهیده شود.
-۰/۵۹	۰/۳۵	۱/۱۰	۲/۶۴	۸. باید با افرادی که نسنجیده عمل می‌کنند به همان روش رفتار شود.
-۰/۱۹	-۰/۱۲	۱/۰۵	۳/۱۳	۹. در فروشگاه‌های بزرگ، میزان خسارت ناشی از دزدی خیلی کمتر از سود حاصل از این فروشگاه‌هاست.
۰/۵۶	۰/۹۲	۰/۸۵	۱/۸۲	۱۰. برای اینکه قربانیان (برای مثال اسرای جنگی) گرفتاری و مزاحمت ایجاد نکنند، باید با آن‌ها بدرفتاری شود.
-۰/۶۶	۰/۶۰	۰/۸۹	۱/۹۵	۱۱. دستبرد به خرده فروشی‌ها، آسیب چندانی به صاحبان آن وارد نمی‌کند زیرا این خسارات به طور کامل از طریق بیمه پرداخت می‌شود.
-۰/۶۶	۰/۵۱	۱/۱۵	۲/۳۵	۱۲. کشیدن نقاشی حتی روی دیوارها در اماکن عمومی نشان دهنده برخورداری از یک «روح خلاق» است.
۰/۴۲	۰/۸۸	۰/۹۵	۲/۰۵	۱۳. وقتی که سهم ما در ایجاد یک خسارت کم است، دلیلی ندارد احساس گناه کنیم.
-۰/۶۶	۰/۵۴	۱/۱۳	۲/۲۷	۱۴. در معاملات اقتصادی، تقلب چیزی نیست جز یک روش در بین مجموعه روش‌هایی که فرد از آن برای رسیدن به اهداف اقتصادی خود استفاده می‌کند.
-۰/۸۹	۰/۰۸	۱/۱۵	۲/۷۹	۱۵. آرام کردن افرادی که به طور مداوم دیگران را اذیت می‌کنند حتی با استفاده از شیوه‌های خشونت‌بار قابل قبول است.
۰/۰۳	۰/۸۱	۱/۰۲	۲/۱۸	۱۶. سرزنش کردن افراد برای نادیده گرفتن قانونی که دیگران نیز به آن بی‌توجه هستند، معنا ندارد.
-۰/۶۱	۰/۶۰	۱/۱۶	۲/۲۷	۱۷. قماربازی مانند هر کار دیگری تنها یک روش گذران وقت است.
۰/۸۳	۱/۲۸	۰/۹۶	۱/۶۹	۱۸. برای کمک به پیشرفت علم، استفاده از انسان‌ها بعنوان کوچکچه‌های هندی حتی در آزمایش‌های پرخطر مجاز است.
-۰/۹۸	۰/۰۲۸	۱/۱۶	۲/۹۵	۱۹. وقتی افراد از وسایل خود به درستی مراقبت نمی‌کنند، اگر اموال آن‌ها به سرقت رود خودشان مقصر هستند.
-۰/۳۷	۰/۵۵	۱/۰۲	۲/۳۴	۲۰. وقتی فردی در حال نزاع و درگیری کنترل خود را از دست

				دهد، وی کاملاً مسئول پیامدهای اعمالش نیست.
۱/۰۷	۱/۴۸	۰/۷۵	۱/۶۲	۲۱. شهروندانی که در خیابان‌ها زباله می‌ریزند نباید مؤاخذه شوند زیرا صنایع مختلف آلودگی خیلی بیشتری ایجاد می‌کنند.
-۰/۷۸	۰/۱۳	۰/۹۶	۲/۵۲	۲۲. به منظور حفظ منافع شخصی، توسل به زور اغلب اجتناب‌ناپذیر است.
-۰/۶۸	-۰/۴۰	۱/۱۵	۳/۲۵	۲۳. با توجه به گستردگی فساد در سطح جامعه، اگر به افراد پیشنهاد پرمفعتی داده شود آن را رد نخواهند کرد.
-۰/۷۳	۰/۰۹	۱/۰۷	۲/۷۷	۲۴. به منظور حفظ انسجام خانواده لازم است از اعضای خانواده دفاع شود حتی زمانی که جرم‌هایی جدی مرتکب شده‌اند.
۰/۷۷	۰/۹۸	۰/۹۷	۱/۷۵	۲۵. تخریب اشیاء قدیمی یکی از روش‌هایی است که می‌توان دولت را متقاعد کرد تا امکانات جدیدی فراهم کند.
۰/۳۶	۰/۸۵	۰/۹۹	۲/۰۲	۲۶. وقتی ماشین‌ها برای رانندگی با سرعت بالا طراحی شده‌اند، تقصیر راننده‌ها نیست که با این سرعت رانندگی می‌کنند.
۰/۳۶	۰/۹۹	۱/۱۱	۲/۱۰	۲۷. وقتی اکثر افراد بزرگسال از مواد مخدر قوی استفاده می‌کنند، نمی‌توان جوانان را به دلیل سیگار کشیدن سرزنش کرد.
۰/۳۷	۰/۵۵	۰/۸۸	۱/۶۶	۲۸. رقیبان مستحق تحقیر و بدرفتاری هستند.
۰/۸۳	۰/۶۵	۰/۹۴	۲/۰۵	۲۹. وفادار ماندن به دوستان ایجاب می‌کند که اگر هر نوع خطایی از آن‌ها سر زد آن‌ها را مجازات نکنیم.
۰/۰۲	۰/۷۴	۱/۰۷	۲/۶۷	۳۰. کارکنان در قبال اجرای دستورات غیرقانونی کارفرمایشان هیچ مسئولیتی ندارند.
۰/۸۳	۰/۶۵	۰/۹۴	۱/۶۴	۳۱. ب. رای این که برخی از افراد مجبور شوند کار کنند باید با آن‌ها مانند حیوان برابر رفتار شود.
-۰/۱۴	-۰/۱۹	۱/۳۳	۲/۹۹	۳۲. اصولاً هرزه‌نگاری اینترنتی (تماشای تصاویر مبتذل و غیر اخلاقی) یک روش کم‌هزینه شهوت‌رانی است.

علی‌خدایی و همکار: تحلیل عاملی تأییدی و همسانی درونی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در دانشجویان

مشاهده در نمونه دانشجویان، از روش آماری تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. به بیان دیگر، در این مطالعه، به کمک تحلیل عاملی تأییدی و با استفاده از نرم‌افزار آموس نسخه ۱۸، مدل هشت‌عاملی مفروض نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی آزمون شد. علاوه بر این، در مطالعه حاضر برای برآورد مدل اندازه‌گیری از روش بیشینه درست‌نمایی نیز استفاده شد.

نتایج مربوط به شاخص‌های برازش مدل هشت‌عاملی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی برای هر یک از شاخص‌های پیشنهادی میرز و همکاران (۲۰۰۶) شامل شاخص مجذور خی (χ^2)، شاخص مجذور خی بر درجه آزادی (χ^2/df)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش انطباقی (AGFI) و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب (RMSEA) به ترتیب برابر با ۱۰۳۹/۹۲، ۲/۳۹، ۰/۹۵، ۰/۹۴، ۰/۹۳ و ۰/۰۵۲ به دست آمد (جدول ۳).

در مطالعه حاضر قبل از تحلیل داده‌ها به کمک روش آماری تحلیل عاملی تأییدی، همسو با پیشنهاد کلاین (۲۰۰۵) و میرز و همکاران (۲۰۰۶) مفروضه‌های بهنجاری تک‌متغیری^۱ - به کمک برآورد مقادیر چولگی^۲ و کشیدگی^۳ -، بهنجاری چندمتغیری^۴ و مقادیر پرت - از طریق روش فاصله ماهالانوبیس^۵ و داده‌های گمشده - به کمک روش بیشینه انتظار^۶ - آزمون و تأیید شدند. علاوه بر این، در این مطالعه، نتایج مربوط به پراکندگی مشترک بین متغیرهای مشاهده شده، نشان می‌دهد که مفروضه‌های خطی بودن^۷ و هم‌خطی چندگانه^۸ رعایت شده است. در ادامه، همسو با مطالعات کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) با هدف آزمون برازندگی الگوی ساختاری مفروض هشت‌عاملی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی شامل هشت بُعد توجیه اخلاقی، زبان مبتنی بر حُسن تعبیر، مقایسه سودمند، جابجایی مسئولیت، انتشار مسئولیت، تحریف پیامدها، اسناد سرزش و شخصیت‌زدایی با داده‌های

1. Univariate normality
2. Skewness
3. Kurtosis
4. Multivariate normality
5. Mahalanobis distance
6. Expectation maximization
7. linearity
8. Multicollinearity

جدول ۳. شاخص‌های نیکویی برازش مدل اندازه‌گیری مفروض CMDS

RMSEA	CFI	AGFI	GFI	χ^2/df	df	χ^2	
۰/۰۵۲	۰/۹۵	۰/۹۳	۰/۹۴	۲/۳۹	۴۳۶	۱۰۳۹/۹۲	بعد از اصلاح مدل

تا ۰/۵۰، زبان مبتنی بر حُسن تعبیر بین ۰/۴۸ تا ۰/۶۵، مقایسه سودمند بین ۰/۳۶ تا ۰/۵۹، جابجایی مسئولیت بین ۰/۴۰ تا ۰/۵۰، انتشار مسئولیت بین ۰/۴۱ تا ۰/۶۱، تحریف پیامدها بین ۰/۴۳ تا ۰/۵۰، اسناد سرزش بین ۰/۳۴ تا ۰/۵۲ و شخصیت‌زدایی ۰/۵۲ تا ۰/۶۱ به دست آمد.

جدول ۴ نتایج مربوط به وزن‌های رگرسیونی ساختار هشت‌عاملی مدل اندازه‌گیری نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی را در نمونه دانشجویان نشان می‌دهد. نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که برای تمامی ابعاد، جمع وزن‌های رگرسیونی از لحاظ آماری معنادارند ($P < ۰/۰۰۰۱$). در جدول ۳، ضرایب رگرسیونی برای ابعاد توجیه اخلاقی بین ۰/۴۳

جدول ۴. وزن‌های رگرسیونی استاندارد شده و غیراستاندارد شده مدل مفروض CMDS

سطح معناداری	نسبت بحرانی	ضرایب استاندارد	خطای معیار برآورد	ضرایب غیراستاندارد	گویه	توجیه اخلاقی
۰/۰۰۰۱	۶/۵۶	۰/۴۳	۰/۱۸	۱/۱۸	۱۸	توجیه اخلاقی
۰/۰۰۰۱	۶/۶۸	۰/۵۰	۰/۱۸	۱/۲۱	۲۲	توجیه اخلاقی
۰/۰۰۰۱	۶/۱۲	۰/۴۳	۰/۱۸	۱/۱۱	۲۴	توجیه اخلاقی
۰/۰۰۰۱	۶/۵۸	۰/۴۹	۰/۱۷	۱/۱۱	۲۹	توجیه اخلاقی
۰/۰۰۰۱	۷/۵۹	۰/۴۸	۰/۱۷	۱/۲۹	۱۲	حُسن تعبیر
۰/۰۰۰۱	۷/۴۱	۰/۶۵	۰/۱۸	۱/۳۴	۱۴	حُسن تعبیر
۰/۰۰۰۱	۷/۲۹	۰/۶۳	۰/۱۸	۱/۳۱	۱۷	حُسن تعبیر
۰/۰۰۰۱	۷/۰۳	۰/۵۰	۰/۱۶	۰/۹۹	۳۲	حُسن تعبیر
۰/۰۰۰۱	۷/۱۲	۰/۴۷	۰/۱۷	۱/۲۱	۴	مقایسه سودمند
۰/۰۰۰۱	۶/۷۳	۰/۵۵	۰/۱۲	۰/۸۰	۲۱	مقایسه سودمند
۰/۰۰۰۱	۵/۲۱	۰/۳۶	۰/۱۵	۰/۸۰	۲۳	مقایسه سودمند

علی‌خدایی و همکاران: تحلیل عاملی تأییدی و همسانی درونی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در دانشجویان

۰/۰۰۰۱	۶/۹۶	۰/۵۹	۰/۱۸	۱/۲۸	گویه ۲۷	مقایسه سودمند
۰/۰۰۰۱	۷/۳۱	۰/۵۰	۰/۱۳	۰/۹۵	گویه ۱	جابجایی مسئولیت
۰/۰۰۰۱	۶/۳۵	۰/۴۰	۰/۱۰	۰/۶۶	گویه ۵	جابجایی مسئولیت
۰/۰۰۰۱	۶/۷۲	۰/۴۳	۰/۱۱	۰/۷۳	گویه ۲۰	جابجایی مسئولیت
۰/۰۰۰۱	۷/۳۸	۰/۵۰	۰/۱۱	۰/۸۰	گویه ۲۶	جابجایی مسئولیت
۰/۰۰۰۱	۷/۵۵	۰/۴۷	۰/۲۰	۱/۵۱	گویه ۶	انتشار مسئولیت
۰/۰۰۰۱	۷/۰۴	۰/۵۴	۰/۲۱	۱/۵۰	گویه ۱۳	انتشار مسئولیت
۰/۰۰۰۱	۷/۴۹	۰/۶۱	۰/۲۴	۱/۸۳	گویه ۱۶	انتشار مسئولیت
۰/۰۰۰۱	۵/۶۵	۰/۴۱	۰/۲۱	۱/۲۰	گویه ۳۰	انتشار مسئولیت
۰/۰۰۰۱	۶/۰۲	۰/۴۳	۰/۱۱	۰/۶۷	گویه ۷	تحریف پیامدها
۰/۰۰۰۱	۵/۰۹	۰/۳۵	۰/۱۱	۰/۵۶	گویه ۹	تحریف پیامدها
۰/۰۰۰۱	۵/۴۴	۰/۵۹	۰/۱۲	۰/۶۳	گویه ۱۱	تحریف پیامدها
۰/۰۰۰۱	۶/۹۱	۰/۵۲	۰/۱۵	۱/۰۵	گویه ۲۵	تحریف پیامدها
۰/۰۰۰۱	۶/۹۲	۰/۵۲	۰/۱۲	۰/۸۳	گویه ۳	اسناد سرزنش
۰/۰۰۰۱	۷/۶۹	۰/۴۹	۰/۱۱	۰/۸۷	گویه ۱۰	اسناد سرزنش
۰/۰۰۰۱	۶/۲۱	۰/۳۷	۰/۱۴	۰/۸۹	گویه ۱۵	اسناد سرزنش
۰/۰۰۰۱	۴/۴۶	۰/۳۴	۰/۱۴	۰/۶۱	گویه ۱۹	اسناد سرزنش
۰/۰۰۰۱	۹/۶۷	۰/۵۷	۰/۱۵	۱/۴۵	گویه ۲	شخصیت‌زدایی
۰/۰۰۰۱	۷/۹۷	۰/۵۲	۰/۱۴	۱/۲۶	گویه ۸	شخصیت‌زدایی
۰/۰۰۰۱	۸/۹۷	۰/۶۱	۰/۱۱	۱/۰۶	گویه ۲۸	شخصیت‌زدایی
۰/۰۰۰۱	۸/۵۲	۰/۵۷	۰/۱۲	۱/۰۵	گویه ۳۱	شخصیت‌زدایی

بین زوج مؤلفه‌های CMDS شواهدی در دفاع از ساختار چندبُعدی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به

در مطالعه حاضر، همسو با یافته‌های مطالعات کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) الگوی پراکندگی مشترک

اخلاق مدنی فراهم کرد. جدول ۵ نتایج مربوط به همبستگی زوج مؤلفه‌های CMDS را در نمونه دانشجویان ایرانی نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد

که همبستگی بین تمامی زوج مؤلفه‌های CMDS مثبت و معنادار بود ($p < 0/001$).

جدول ۵. ماتریس همبستگی ابعاد سازوکارهای خودمراقبت‌گر عدم تعهد اخلاقی در CMDS

توجیه اخلاقی	زبان حُسن تعبیر	مقایسه سودمند	جابجایی مسئولیت	انتشار مسئولیت	تحریف پیامدها	اسناد سرزش	شخصیت زدایی
توجیه اخلاقی	۱						
زبان حُسن تعبیر	۰/۷۵						
مقایسه سودمند	۰/۸۱	۱					
جابجایی مسئولیت	۰/۷۲	۰/۷۲	۱				
انتشار مسئولیت	۰/۸۰	۰/۷۰	۰/۶۲	۱			
تحریف پیامدها	۰/۶۹	۰/۷۳	۰/۶۸	۰/۶۸	۱		
اسناد سرزش	۰/۷۰	۰/۷۱	۰/۶۹	۰/۷۱	۰/۷۳	۱	
شخصیت زدایی	۰/۶۲	۰/۶۸	۰/۷۰	۰/۷۰	۰/۷۴	۰/۷۲	۱

نتیجه‌گیری و بحث

مطالعه حاضر با هدف تعیین روایی عاملی و همسانی درونی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در دانشجویان ایرانی انجام شد. نتایج مطالعه حاضر همسو با یافته‌های مطالعات بندورا و همکاران (۱۹۹۸)، کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) از ساختار هشت‌عاملی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی شامل توجیه اخلاقی، زبان مبتنی بر حُسن تعبیر، مقایسه سودمند، جابجایی مسئولیت، انتشار مسئولیت، تحریف پیامدها، اسناد سرزش و شخصیت‌زدایی به طور تجربی حمایت کرد. در این مطالعه، همسو با شواهد تجربی موجود ضرایب همسانی درونی نیز قابل قبول بودند.

تشابه نتایج مطالعه حاضر با یافته‌های مطالعات بندورا و همکاران (۱۹۹۸)، کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) درباره ساختار عاملی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در دانشجویان نشان می‌دهد که توان تفسیری منطق نظری زیربنایی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی فرابافتاری

مطالعه حاضر با هدف تعیین روایی عاملی و همسانی درونی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در دانشجویان ایرانی انجام شد. نتایج مطالعه حاضر همسو با یافته‌های مطالعات بندورا و همکاران (۱۹۹۸)، کاپرارا و همکاران (۲۰۰۹) از ساختار هشت‌عاملی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی شامل توجیه اخلاقی، زبان مبتنی بر حُسن تعبیر، مقایسه سودمند، جابجایی مسئولیت، انتشار مسئولیت، تحریف پیامدها، اسناد سرزش و شخصیت‌زدایی به طور تجربی حمایت کرد. به بیان دیگر، نتایج مطالعه حاضر نشان داد که ساختار عاملی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی، همسو با نسخه‌های ایتالیایی و انگلیسی (بندورا و همکاران، ۱۹۹۸؛ کاپرارا و

علی خدایی و همکار: تحلیل عاملی تأییدی و همسانی درونی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در دانشجویان

فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی با تمرکز بر روایی عاملی و ضرایب همسانی درونی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی مبتنی بود. بنابراین، سنجش ویژگی‌های فنی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی با تأکید بر روش‌های دیگری مانند روایی پیش‌بین، روایی ملاکی، روایی واگرا و روایی همگرا پیشنهاد می‌شود. چهارم، با وجود آن که در مطالعه حاضر، مشارکت کنندگان از بین دانشجویان دختر و پسر انتخاب شدند، تحلیل هم‌ارزی جنسی ساختار عاملی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در کانون توجه محققان قرار نگرفت. بنابراین، انجام پژوهشی روشمند با هدف سنجش تغییرناپذیری جنسی ساختار عاملی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی پیشنهاد می‌شود. علاوه بر این، همسو با شواهد تجربی موجود با توجه به ویژگی‌های کارکردی سازه هوش هیجانی در افزایش سطح کنش‌وری تحصیلی فراگیران در موقعیت‌های پیشرفت، ضرورت توسعه و آزمون اثربخشی بسته‌های آموزشی مختلف با هدف آموزش شهروندی و آموزش منش و تقویت خزانه مهارتی و سرمایه روان‌شناختی آنها در مواجهه با مطالبه‌گری‌های پیرامونی، به طور اکید توصیه می‌شود (ناگویرا و موریرا، ۲۰۱۱؛ چان، ۲۰۱۷؛ احراری^۴ و همکاران، ۲۰۱۶).

در مجموع، یافته‌های مطالعه حاضر نشان می‌دهد که نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به

است. به بیان دیگر، تشابه ساختار عاملی نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در گروه دانشجویان ایرانی با نسخه زبانی دیگر مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی، ضمن تأکید بر قابلیت کاربردپذیری منطق نظری زیربنایی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی در گروه‌های نمونه مختلف شامل انگلیسی و ایتالیایی (بندورا و همکاران، ۱۹۹۸؛ کاپرارا و همکاران، ۲۰۰۹) نشان می‌دهد که ساختار زیربنایی اصلی و سازوکارهای علی نظری تبیین‌کننده عدم تعهد به اخلاق مدنی، از اصول کلی متشابه‌ای پیروی می‌کند. به بیان دیگر، نتایج پژوهش حاضر تأکید می‌کند که از لحاظ ساختاری، الگوی پیشنهادی در بین زیرگروه‌های مختلف از توان لازم برای توصیف و تبیین نقش غیر قابل انکار عدم تعهد به اخلاق در محیط‌های تحصیلی برخوردار است.

مطالعه حاضر چند محدودیت دارد. اول، نمونه مطالعه حاضر فقط دانشجویان را شامل شد. بنابراین، به منظور تعیین ظرفیت تعمیم‌پذیری یافته‌های مطالعه حاضر به دیگر گروه‌ها، انجام مطالعاتی بر روی گروه‌های نمونه دیگر مورد نیاز است (نگویرا و موریرا، ۲۰۱۲؛ ساویرس - فرناندز^۳، ۲۰۱۴). دوم، انجام مطالعه حاضر مشتمل بر یکبار اندازه‌گیری بود. بنابراین، آزمون میزان ثبات نمره‌های نسخه فارسی مقیاس عدم تعهد به اخلاق مدنی امکان‌پذیر نیست. سوم، در مطالعه حاضر، آزمون ویژگی‌های فنی نسخه

3. Chen
4. Ahrari

1. Nogueira, F., & Moreira
2. Cavieres-Fernandez

مدنی، از لحاظ روان‌سنجی برای سنجش این سازه، ابزاری دقیق و قابل اطمینان است.

اخلاق مدنی به مثابه یک ابزار خودگزارشی چندبعدی در قلمرو مطالعاتی عدم تعهد به اخلاق

منابع

- Ahrari, S., Samah, B. A., Hassan, M. S., Wahat, N. W. A. M., & Zaremohzzabieh, Z. (2016). "Deepening critical thinking skills through civic engagement in Malaysian higher education". *Thinking Skills and Creativity*, 22, 121-128.
- Baker, V., Detert, J., & Treviño, L. (2006). "Moral disengagement in business school students: Predictors and comparisons". *Academy of Management Proceedings*, Ph1-H6.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of moral thought and action. In W. M. Kurtines & J. L. Gewirtz (Eds.), *Handbook of moral behavior and development: Theory, research and applications* (pp. 71-129). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Bandura, A. (2002). "Selective moral disengagement in the exercise of moral agency". *Journal of Moral Education*, 31, 101-119.
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., & Pastorelli, C. (1996). "Mechanisms of moral disengagement in the exercise of moral agency". *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 364-374.
- Bandura, A., Caprara, G. V., & Zsolnai, L. (2000). "Corporate transgressions through moral disengagement". *Journal of Human Values*, 6, 57-64.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Iafrate, C., Beretta, M., Steca, P., & Bandura, A. (2009). "La misura del disimpegno morale nel contesto delle trasgressioni dell'agire quotidiano [Measuring moral disengagement in the context of transgressions of daily living]". *Giornale Italiano di Psicologia*, 33, 83-106.
- Caprara, G. V., & Capanna, C. (2005). "Moral civic disengagement and values". *Ricerche di Psicologia*, 28, 67-83.
- Caprara, G. V., & Cervone, D. (2000). *Personality: Determinants, dynamics and potentials*. New York: Cambridge University Press.
- Caroli, M. E. D. & Sagone, E. (2014). "Mechanisms of moral disengagement: An analysis from early adolescence to youth". *Social and Behavioral Sciences*, 140, 312 - 317.
- Cavieres-Fernandez, E. (2014). "Teachers' experiences and teaching civic engagement beyond self-regarding individualism". *Teaching and Teacher Education*, 42, 1-10.
- Chen, J. (2017). "Can online social networks foster young adults' civic engagement?" *Telematics and Informatics*, 34 (5), 487-497.
- Detert, J. R., Treviño, L. K., & Sweitzer, V. L. (2008). "Moral disengagement in

- ethical decision making: A study of antecedents and outcomes". *Journal of Applied Psychology*, 93, 374–391.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practices of structural equation modeling (2nd edition)*. New York: Guilford.
- Marsella, A. J., & Leong, F. T. L. (1995). "Cross-cultural issues in personality and career assessment". *Journal of Career Assessment*, 3, 202–218.
- Meyers, L. S., Gamst, G., & Guarino, A. J. (2006). *Applied multivariate research: Design and interpretation*. Sage publication. Thousand Oaks. London. New Dehi.
- Narvaez, D., & Lapsley, D. K. (2009). "Moral identity, moral functioning and the development of moral character". *Psychology of Learning and Motivation*, 50, 237-274.
- Nogueira, F., & Moreira, A. (2011). "Civic education – Portuguese students' perceptions". *Social and Behavioral Sciences*, 15, 1771-1776.
- Nogueira, F., & Moreira, A. (2012). "A framework for civic education teachers' knowledge". *Social and Behavioral Sciences*, 47, 1179-1183.
- Pelton, J., Gound, M., Forehand, R., & Brody, G. (2004). "The moral disengagement scale: Extension with an American minority sample". *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26, 31–39.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.
- Rogers, M. K. (2003). A social learning theory and moral disengagement analysis of criminal computer behavior: An exploratory study. Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences, 64(6-A).
- Sagone, E., & Caroli, M. E. D. (2013). "Personality factors and civic moral disengagement in law and psychology university students". *Social and Behavioral Sciences*, 93, 158 – 163.
- Scheufele, D. A., & Shah, D. (2000). "Personality strength and social capital: The role of dispositional and informational variables in the production of civic participation". *Communication Research*, 27, 107–131.
- Wang, X., Yang, L., Yang, J., Gao, L., Zhao, F., Xie, X., & Lei, L. (2018). "Trait anger and aggression: A moderated mediation model of anger rumination and moral disengagement". *Personality and Individual Differences*, 125, 44–49.
- Wang, X., Yang, L., Yang, J., Wang, P. & Lei, L. (2017). "Trait anger and cyberbullying among young adults: A moderated mediation model of moral disengagement and moral identity", *Computers in Human Behavior*.
- Young, R., Zhang, L., & Prybutok, V. (2007). "Hacking into the minds of hackers". *Information Systems Management*, 24, 281–287.